

Joseph Mathews: anförande vid Kvarna 12 augusti 2023

Jag är mycket glad att vara en del av dagens program på denna historiska plats som sköts av Floda hembygdsförening. Tack till Karin Zetterqvist och Lars Redhe för att ha arrangerat detta.

Detta är mitt andra besök i Floda. Jag var här förra året och ville komma åter detta år för att se ert vackra museum och samhälle och lära mig mera om bakgrunden till vårt eget hembygdsmuseum (som jag ibland kallar Svenska gården, Swedish Farmstead, eller enklare Gården) som byggdes upp 1988 i den delstat jag hör hemma, New Jersey, av er förre medlem Gunnar Zetterquist. Varför vill jag lära mig mera om bakgrunden? Därför att, allmänt talat, hämtar jag inspiration från det sätt på vilket svenskar hedrar sin historia och mera specifikt därför att jag är engagerad i att fortsätta vad han åstadkom med bygget av vår Gård. Nyligen insåg jag att jag har arbetat i tio år och i två olika föreningar för Gården. Jag började 2012 eller 2013 och nu är det 2023; det är tio år. Och jag tänker inte sluta i första taget. Jag är nu ordförande (Governor) i den förening som också har engagerat sig i Gården – Swedish Colonial Society, föreningen för den svenska kolonin. Och jag tänker berätta om mitt arbete med Gården och även det i de två föreningarna.

Jag tror det var 2012 eller 2013 som jag gick med i New Sweden Company, en ideell organisation i New Jersey. Det var denna förening som inbjöd Gunnar Zetterquist att komma till New Jersey för att bygga några timmerstugor som skulle representera en typisk svensk by eller gård. Medlemmarna ville sprida kunskap till studerande och besökare om 1600-talskolonin New Sweden vid Delawarefloden. Många amerikaner har ofta ingen kunskap om denna koloni, men de borde de ha eftersom det är en fascinerande berättelse och historia.

Som ni förmodligen känner till, grundades New Sweden år 1638 vid en liten flod – Christina River – som hade sitt utlopp i Delawarefloden. Kolonien bredde ut sig norröver på

Delawareflodens västra strand och senare också på dess östra. I dag är den en del av tre delstater – Delaware, New Jersey och Pennsylvania.

Officiellt existerade kolonin endast under sjutton år. Holländska soldater kom från New Amsterdam (senare New York) och besegrade svenskarna, vilket i praktiken var slutet för den sjuttonåriga kolonin. De flesta svenskarna – det var bara kring 300 – blev kvar och gav sig inte av. Eftersom holländarna omedelbart fick ge sig av hemöver för att avvärja en attack från indianer, blev svenskarna kvar under ett nytt namn: Swedish Nation. Svenskarna fick förklara sig lojala med New Netherland men fick behålla allting annat: sin jord, sin domstol, sin kyrka och sin milis eller väpnade styrka. Indianattacken kom inte av en slump: svenskarna och lenape-indianerna var goda allierade.

Idag uppskattas 20 till 30 miljoner ha sitt påbrå från kolonialtidens svenskar. Dessa hade vanligen stora familjer och ingick äktenskap på många håll: andra svenskar och finnar, engelsmän, tyskar och lenape. Den förening jag nu arbetar inom – Swedish Colonial Society – existerar på grund den förbindelse som många av dessa ättlingar känner till sitt ursprung.

En del av dessa ättlingar som bodde i södra New Jersey beslöt sig 1982 att anordna en högtid till 350-årsminnet av grundandet av kolonin år 1638. De första var Errickson Family Committee som organiserats av Dan och Betty Errickson (de var kusiner) i Bridgeton, New Jersey. Kort tid efter att de börjat träffas, kunde de få delstaten New Jersey att engagera sig i planeringen av minneshögtiden. Sällskapet New Sweden Company bildades vid denna tid, inte endast för att främja firandet utan också för att bidra till den kulturella och ekonomiska utvecklingen av Cumberland och Salems counties [county: betyder i detta sammanhang ungefär kommun. Översättarens anmärkning].

Jag fanns inte med vid denna tid (se not nedan) så jag vet inte exakt vilka som inbjöd Gunnar och hans kolleger Severin Johansson och muraren Åke Frank. Vad jag vet är att dess tre män

kom till södra New Jersey hösten 1987, tog kontakter i södra New Jersey, skaffade dit arbetskraft, timmer och andra material och började arbeta inför ett datum de lade på minnet: i april 1988 skulle öppningsceremonin äga rum i närvaro av kungen och drottningen av Sverige.

Delstaten New Jersey hade också planerat många arrangemang under detta minnesår för New Sweden. Det fanns till och med en utställning i Trenton, huvudstad i New Jersey, med svenska produkter. Besöket i Bridgeton inledde en nationell turné med kungaparet och Gården var en knutpunkt i vad som kallades New Sweden-projektet, med avsikten att inleda en ny era av samarbete mellan Sverige och New Jersey, för att inte säga USA.

Tyvärr kan jag inte uttala mig om New Sweden-projektet var en framgång eller ej. Vad jag kan säga är att Gården var framgångsrik som ett levande historiskt museum med både anställda och frivilliga. Jag tror det fungerade som museum under ett tiotal år, innan det till sist stängdes. Några nyckelpersoner gick hastigt bort och det var några konflikter mellan New Sweden Company och staden Bridgeton. Detta framgår av de historiska dokumenten.

Vi snabbspolar till 2013 när jag dök upp på scenen, Gården var stängd och staden behövde göra något med byggnaderna: antingen riva dem, öppna dem på nytt som museum eller flytta dem. Sällskapet bestämde sig för att bästa alternativet var att flytta dem från Bridgeton. Men vart? Ungefär vid den här tiden blev jag ordförande i sällskapet. Vi avgjorde att stugorna var dugliga eller möjliga att använda och förtjänade att bevaras. Vi hade några alternativ, bland dem det som snart visade sig vara det bästa. Detta var den nyligen renoverade och till park anlagda Governor Printz Park i samhället Essington som är en del av ett stadsnätverk som kallas Tincum som ligger cirka 25 kilometer från Philadelphia. Det ligger alldeles vid Delawarefloden strax söder om Philadelphia International Airport. Varje minut dånar det av flygplan som lyfter. Tjänstemän i Tincum säger att så låter pengar. Interstatemotorvägen I-95 som går längs USA:s ostkust går bara fem minuter därifrån. Det råkar också vara den plats

som Johan Printz valde ut som huvudstad i kolonin New Sweden. En del av grunden till den imponerade administrationsbyggnad han lät bygga 1643 finns ännu begravd där. Någon mera passande plats för minnet av New Sweden kan inte finnas.

Jag ska här inte gå in på den utdragna processen med flytten. Om nu vill höra den historien, så berättar jag den i ett anförande jag höll på en New Sweden History Conference år 2020. Länk finns nedan.

Här ska jag bara säga att vi anlidade ett byggföretag från Amish-folket som hette Highline Construction för att flytta alla stugorna, timmerstock för timmerstock, till Governor Printz Park där de byggde upp dem igen i enlighet med Gunnars ritningar och färdigställde dem åter för att tjäna som ett levande historiemuseum. New Sweden Company är inte längre aktivt. Den förening som nu leder verksamheten är New Sweden Colonial Society och på grund av den roll jag spelade i att bevara och flytta Gården gjorde de mig till dess ordförande. Jag är vald på fyra år och detta är mitt andra år. Det innebär arbete och ansvar, men det roar mig. Jag får ingen lön. Allt jag gör är frivilligt, också denna resa.

Vi har en liten grupp på sex eller sju frivilliga som öppnar Gården för besökare. Den första lördagen i varje månad har vi öppet hus från 11 till 14. Under de Bondens marknad som anordnas i parken tio gånger om året har vi öppet varje onsdag mellan 16.30 och 19.30. Och vi är öppna under de tre arrangemang som Tunicum anordnar varje år. Vi har lärt oss att se Tunicum som en verklig partner. Och New Sweden Colonial Society har också sina arrangemang här.

New Sweden Colonial Society har numera ett litet bibliotek och ett museum i en historisk byggnad i Tunicum. Det är ett vackert återställd karantänsjukhus från 1799 som kallas Lazaretto och har utsikt över Delawarefloden.

Nu var detta inget som jag planerade. Det var bara så att jag var den som bodde närmast Gården då den stod övergiven i Bridgeton. Och jag var de som beslöt mig att tala för den. Jag misslyckades ganska konstant i detta tills jag deltog i den årliga jullunchen i Swedish Colonial Society. Jag tror det var 2016 eller 2017. Det var första gången jag inte bara fick seriösa åhörare, utan också varmt entusiastiska. Jag var lika förvånad som alla andra och det återstår ännu allvarliga utmaningar, men jag har alltid känt detta varma intresse från SCS.

Idag, då jag befinner mig i detta samhälle Floda och i hela detta land Sverige som tror på och älskar sin historia som uttrycks i de byggnader, föremål och livshistorier som ni så kärleksfullt bevarar, lär er om och lär ut – idag menar jag att den person som huvudsakligen är ansvarig för detta är Gunnar Zetterquist som med sina visioner och sitt verk gav oss i USA något att se som vackert, beundransvärt och historiskt. Jag vet att våra metoder för att bevara dem förändrade stugorna från deras ursprungliga utseende, men tillräckligt mycket av hans vision återstår och ger oss nog för att föreställa oss den svenska koloni vi vill bevara minnet av. Jag tackar honom idag för vad han gett.

Genom dessa erfarenheter utvecklades mitt intresse för New Swedens historia och långt senare mitt engagemang för Gården.

Tack för er uppmärksamhet.

(Länk till New Sweden History Conference 2020, youtube)

NOT:

Som sagt fanns jag inte där 1988, men 1991 flyttade jag till Cumberland County, långt ner i södra New Jersey där några svenska slog sig ner under kolonialtiden. Jag studerade amerikansk litteratur och historia och började snart arbeta med Cumberland County Historical Society. Sällskapet hade arkivet från New Sweden Company och Erricksson Family

Committee. Mitt arbete var att ordna eller organisera dem och så lärde jag mig något om deras historia.

Vidare äger sällskapet en timmerbyggnad som brukade kallas Swedish Granary, svenska kornboden. Vi tror den byggdes av svenskar på 1600-talet. 2014 och 2016 fick vi ett bidrag för att göra en årsringsundersökning och fann då att den var byggd 1783 så vi fick sluta kalla den Svenska kornboden. Nu har vi fått ett annat bidrag för att göra en ny undersökning av denna byggnad för att försöka komma till nya kunskaper om den.

(Översättning: Lars Åke Augustsson)